

פרוטוקול מס' 91

מישיבת ועדת העבודה ביום ד' י"ג בכסלו תשל"ה - 27 בנובמבר 1974 בשעה 8:30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

ש. ארבל - אלמזלינו - יו"ר
א. אבטבי
י. ז. א. אמיר
ס. גז
ל. זיצמן
ס. ורטמן
ה. זידל
י. דרניצקי (יו"ר)
מ. כהן
א. לין
א. טיאל

מוזמנים:

חבר-הכנסת א. גיבלב
שר השיכון א. עופר
מ. י. שחם
מ. י. ליבטמן
מ. ד. שרפשטיין
מ. רוזמן
מ. כוכבי
מ. שארף
- משרד השיכון
- מחלקת ההתיישבות
- מחלקת ההתיישבות
- מחלקת ההתיישבות
- משרד העבודה
- משרד העבודה

מוזכיר הוועדה:

י. שוטרון

רשמה:

ס. הלנברג

סדר-היום:

אכלוס הגליל ופיתוחו - הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת א. גיבלב ו.א. לין

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אני מתכבדת לפתוח את הישיבה. אני מקדמת בברכה את שר השיכון, את המסנה למנהל הכללי במשרד השיכון, את נציגי מחלקת ההתיישבות. הזמנו גם את נציגי מינהל מקרקעי ישראל ומשרד העבודה.

שר השיכון השתתף בישיבת הוועדה ב-12 באוגוסט, בטרם היתה בידו התכנית שהוגשה לממשלה, ורק בקווים כלליים סיפר לנו מה יהיה בתכנית. היום נמצאת התכנית בידנו, אבל לא נדון על היקפה. יתכן שנעשה זאת בהזדמנות אחרת.

נבקש מהשר שיתרכז היום בשאלת אכלוס הגליל. אני מדגישה את הגליל כי יש נושא נפרד על הנגב, שעליו עוד נדון.

כבר קיימנו מספר ישיבות בקשר לגליל, ואני מניחה שנציגי משרד השיכון, שהשתתפו בהן, דייווחו על כך לשר השיכון.

שר המסחר והתעשייה, שהוא יושב-ראש הוועדה לערי הפיתוח, טוען שהוא איננו כתובת לשאלת אכלוס הגליל. שמענו את אנשי מינהל מקרקעי ישראל, מחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית ונציגי משרד הפנים, והרשימה עדיין לא נסתיימה.

מהדברים ששמענו וכשאנחנו מסתמכים על התכנית כפי שהוצגה על-ידי שר השיכון, מדובר על בניית 74 אלף יחידות דיור במחוז הגליל, לפי חלוקה המצויינת בה, וכשאנחנו מעלים שאלות כיצד היא תוגשם חוזרת ומושמעת הטענה בדבר מחסור בקרקע ובאמר לנו שכדי שהקרקע תהיה זמינה יש צורך בהפקעות ובשינוי יעוד.

אני מציינת דברים אלה כדי ששר השיכון יוכל להתייחס אליהם וכדי לשמוע מפיו כיצד הוא רואה את פתרון השאלה, אם התכנית תאושר על-ידי הממשלה כפי שהיא או בשינויים כאלה או אחרים, כאשר כל גורם סוחר לכיוון שלו.

אנחנו מעוניינים באכלוס הגליל, וצריך לקדם את הנושא הזה. שמענו כאן דברים קשים בקשר לאחוז היהודים בגליל. גם בתכנית טנדו בטלביזיה הודגש שאחוז היהודים ירד אם לא תינקט פעולה נמרצת למנוע תהליך זה.

אנחנו מבקשים לשמוע כיצד חושב משרד השיכון להתגבר על הבעיות שהצביעו עליהן נציגי הגורמים השונים שהופיעו לפנינו. רצוי שנשמע לפי איזה כללים נקבעה התכנית לגבי מספר היחידות שתיבנינה במקום זה או אחר.

ולאחר שהתכנית תאושר על-ידי הממשלה - מה עוד צריך יהיה לאשר? מה מקומה של הוועדה המחוזית לבנין ערים - הנציגים השונים הצביעו על כך "שכאן קבור הכלב". האם אתה, שר השיכון לא נבחר שצריך שתהיינה פעולות מיוחדות כדי לאשר תכנית כזו על-מנת להתחיל מהר בביצוע?

מר זורע אמר שלגבי הגליל אין בעיה של קרקע. הוא מבקש רק שתהיה תכנית מאושרת כדי שיוכל להתחיל לפעול בדיכוי הקרקעות. הוא חזר והדגיש שהבעיות הסבוכות של שינוי יעוד וכו' זה ענין של המינהל, ואם תהיה תכנית מאושרת שהם יוכלו לפעול לפיה הדי קשיים אלה של הפקעות ושינויי יעוד לא יהיו גורם מעכב.

בישיבות השונות שלנו הוזכרו 14 עיירות פיתוח בגליל אבל משום מה נפקד מקומן של המושבות הקטנות, אשר זועקות שאין להן אב. הכוונה היא למושבות שהיו החלוצות ביישוב הגליל, ולא יתכן שלא יהיה להן דואג. פרט למנחמיה, דמת-ישי, וראש פינה, שיועדו להן 1000 יחידות דיור לא ראיתי תכניות בנייה בטולה, יבניאל, כנרת, כפר-תבור, יסוד-המעלה, שצריך לתת להן תמיכה כדי שיוכלו להמשיך ולהתבסס. הייתי מציעה שמשרד השיכון יקח אותן תחת חסותו וישמש להן אב. אנא קחו מושבות אלה במסגרת התכנית שלכם, שהיא תכנית יפה הראויה לאישור ולהתחלת ביצוע.

שר השיכון א. עופר:

בהתאם לבקשתה של היושבת-ראש לא נדרון
כאן על התכנית כולה, אלא נתרכז בשאלת
הגליל. אציין שאין כמעט חילוקי דעות, במידה שבאנו בדברים עם משרדי
ממשלה אחרים, לגבי היקף התכנית בגליל. זה אמנם דבר חשוב כשלעצמו אבל
עדיין אין הוא פותר את כל הבעיות.

אתעכב במשפטים ספורים על כל מקום ומקום
ואציין מה הבעיות הספציפיות לגבי אותו מקום, כפי שאנחנו רואים אותן.
אנסה להתייחס בדברי גם למושבות הוותיקות.

התכנית בנויה לחמש - שש שנים כשאנחנו
צופים לעליה של 60 אלף בשנה. ההשקאה שאעשה תהיה בגבולות של שני-שלישים
מהמזון בתכנית, זאת אומרת, מה יבוצע תוך ארבע שנים מתוך שש שנים,
בהשקאה לארבע שנים קודמות - משנת 1970 עד שנת 1973. שנת 1974 היא עדיין
בהתהוות ועדיין מוקדם לסכמה.

כאשר נכנסתי למשרד השיכון תכנית עבודתו
כבר הייתה מוסכמת ותקציב המדינה היה מאושר. אני מנסה לשנות תוך כדי ביצוע
אבל הרבה לא ניתן לעשות. כאמור, בשעה שאעשה השקאה אציין רק שני-שלישים
מן המוצע בתכנית, והיינו מה יבוצע תוך ארבע שנים ולא מה יבוצע תוך שש
שנים.

בקריית-שמונה בדעתנו לבנות במשך ארבע
שנים 2600 יחידות דיור לעומת 650 יחידות שנבנו בארבע השנים הקודמות,
זאת אומרת שנגדיל את הבנייה פי ארבע. ידוע לי שלראש המועצה יש טענות
מפני שבמקומות אחרים אנחנו מציעים בנייה יותר גדולה.

התכנית מדברת על תכנון פיסי ולגבול כל
מקום נאמר היכן נבנה. בשכונת הדרומית נבנה 1000 יחידות, ובכך נשלים את
כל תכנית המיתאר של החלק הדרומי של קריית-שמונה, עד המקום שניתן לבנות
ולא רק עד לגבול המוניציפלי. במערב קריית-שמונה יש הר שיש לו קו בטחון
שמעליו אי-אפשר לבנות. עם כל מה שניתן לבנות עד הקו הזה נוכל לבנות
600 יחידות נוספות. במזרח יש שכונות ותיקות, שאחת מהן אנחנו משתדלים
לשקם ונתקלים בקשיים רבים, והכלולה בתכנית לשנת 1974. באיזור זה רצוננו
לבנות 1000 יחידות. כאן צריך להזיז גדרות ותושבים ולשקם אותם, והדברים
אינם קלים. כאמור, מבצע זה לא כלול בתכנית שאני מדבר עליה, אלא לשנת
1974. בכך אנחנו מציעים לגבול המזרחי של קריית-שמונה שמזרחה ממנו משתרע
עמק החולה.

מ. גז: האם זה הצד של הדיור הפגום?

שר השיכון א. עופר: כן.

השטח היחידי שנשאר לפיתוח הוא צפון
קריית-שמונה, שם יש גבעה יפה הנוחה לבנייה, אלא שהשטח של 480 דונם אלה
מצויין כחקלאי. שטח זה ניתן לעיבוד אקסטנסיבי ביותר, ואני חושב שאפילו
פלחה במקום זה נותנת רק יכולים נמוכים ביותר. יש במקום גם מטע של כמה
עשרות דונמים. 250 דונם הם במשבצת של כפר-גלעדי והיתר מוגדר, כאמור,
כאיזור חקלאי.

אם אנחנו באים למצות מה ניתן להרחבתה
של קריית-שמונה - ואיבני אומר שבעתיד לא ניתן יהיה לצופף, אם כי לא
בצורה משמעותית - הרי בחמש שנים אפשר להוסיף 4000 יחידות. בתכנית של
השנה כלולות 1300 - 1200 יחידות. לדעתי, זו תנופה רצינית לקריית-שמונה.

התכנית כולה מדברת על תוספת 2000 יחידות
בחצור, והחלק היחסי בארבע שנים 1300 יחידות לעומת 370 יחידות בארבע
השנים הקודמות. זאת אומרת, יש כאן גידול של פי שלוש-וחצי.

הבעיות העיקריות בחצור הן לפנות את
השכונות הראשונות שנבנו בשנים הראשונות לקיומה, בתנאים לא טובים, ולבנות
אותן מחדש.

הרגשתם של תושבי חצור, שנחשבה לעיירה מוזנחת, טובה היום פי כמה משהיתה בעבר. קבוצה של חסידי גור עוברת לגור בחצור. מדובר על אנשים שגרו בבני-ברק ובניו-יורק, והם יוסיפו נופך לעיירה. ואמנם, תושבי חצור חשים כיום בעתיד ורוד יותר.

ומחצור אני עובר לאחת האהבות שלי - צפת. הייתי בדעה ואני עדיין מחזיק בה, שאם רוצים למשוך יהודים לאיזור זה או אחר צריך להתרכז במרכזים איזוריים גדולים, שיהיה בהם כל מה שניתן למצוא במרכזים אחרים.

כשדברו על הדרום שאלו מדוע לבאר-שבע, שעברה את המספר של 100 אלף תושבים, ניתנת עדיפות. תשובתי היתה, שכאשר מדברים על הנגב אין זה אומר שרק מקומות שיש בהם בעיות צריכים לקבל תשומת-לב. אם בבאר-שבע נגיע תוך עשר שנים לעיר של 200 אלף או רבע-מיליון תושבים, וזה לא חלום, הרי לרעת פתרנו בכך את שאלת ישוב הנגב מפני שכל היתר יבוא מעצמו. סיפורתי זאת כדי להדגיש שגם לגבי פיתוח הגליל אנחנו צריכים להתרכז בפיתוחן של עיר אחת או שתי ערים מרכזיות, שם יהיו מוסדות ראויים לשמם כמו בכל עיר גדולה. עשינו סקרים לגבי צפת ומתברר שגם מבחינה גיאוגרפית תכנונית ניתן כאן לפתח כמעט ללא גבול. סביבה הרים חשובים שצריך לנצלם. לרעת, לצפת יש נתונים להתפתח לעיר של 100 אלף תושבים לכל גבול שנחליט לפתחה. ידוע לי שיש חוגים דתיים שמוכנים לעבור ולהתיישב בצפת עם כל מה שיש להם. עלינו לזכור שצפת, אחרי ירושלים, תרמה רבות לתרבות היהודית.

אינני נוגע עכשיו בשאלת העיר העתיקה של צפת, כי כאשר אנחנו נוגעים בנועה זו אנחנו מסתכנים עד שאין באפשרותנו לצאת מהסיבוב, מפני שכל בית נהפך להיות אתר והכל נשאר בחורבנו. אני מדבר עכשיו על הצד המערבי של השכונה המערבית הקיימת, שם יש אפשרות לבנות 2500 יחידות.

ובמזרחה של צפת, על כנען, מדאש-פינה לצפת, שמאלה לכביש יש רכס שבדעתנו להפקיע שם 4000 דונם, לתכנן את האיזור ולבנות עליו. למעשה, יש מחשבה לפתח את צפת לכיוון ההוא עם חיבור בין המרכז הזה ובין צפת הקיימת דרך ואדי חמרה. הכניסה תהיה מהכביש החודש ודרך ואדי חמרה, והיא תהיה הכניסה הראשית לצפת.

לדעתי, יש בצפת כח משיכה עצום תודות לאקלימה ולינופיה הטבעי.

אם כן, התכנית היא לבנות בצפת 6000 יחידות דיור במשך שש שנים, ש-4200 מהן תיבנה בארבע שנים, בשעה שבארבע השנים הקודמות נבנו בה רק 300 יחידות.

א. גיבלבר: בתכנית המוצעת מדובר על הכפלה בלבד שפירושה 24% במקום 12%.

שר השיכון א. עופר: זה מכלל הבנייה בארץ. אבל הבנייה בגליל תגדל פי שלוש ויותר לעומת מה שבנינו בעבר.

כרמיאל היא אחת הערים היפות שהתפתחו. בתוספת של 2000 יחידות דיור אנחנו מגיעים לגבול של כרמיאל הקיימת. אם רוצים להמשיך ולפתח את כרמיאל צריך להפקיע שטח חדש של 3000 דונם, שבמשך חמש - שש השנים הבאות אפשר יהיה לבנות עליו 5000 יחידות, ובעתיד הרחוק יותר - מספר גדול יותר. זה השטח המערבי של כרמיאל.

א. לוי: זה לכיוון צקלון.

שר השיכון א. עופר: פירוש הדבר לצדף שטח זה לשטח המוניציפלי של כרמיאל והפקעתו מערבים. זו אדמת טרשים אם כי היא מצויינת כחקלאית. הכוונה היא לבנות בכרמיאל 4500 יחידות דיור במשך ארבע שנים, לעומת 1500 יחידות בשנים הקודמות.

נצרת עילית. אני לא חושב שיש מקומות רבים שהושקע בהם כה הרבה כמו בנצרת עילית. לא צריך להיות חסיד של הממשלות בישראל כדי לבוא ולראות את היצירה של יש מאין בנצרת עילית, שהיתה עיר מפותחת מבחינת הטיפול שקיבלה מצד כל המשרדים, ואף-על-פי-כן, כשהתחלנו לטפל בה מנתה העיר העילית 20 אלף תושבים, וכיום מספרם הוא 22 אלף, בעוד שמספר התושבים בנצרת תחתית הוא 44 אלף נפש. אפשרויות הבנייה בנצרת מצומצמות, אנחנו יכולים לבנות עוד 2000 יחידות בשכונה אחת ואז נצרת כאילו נגמרת ויש הכרח להפקיע שטח של 700 דונם ולשנות יעוד של 950 דונם מזרחה לישוב הקיים, כדי לבנות עוד 5000 יחידות, וכן להפקיע שטח של 2000 דונם ולשנות יעוד של 3000 דונם בשכונה הצפונית, כדי לבנות 4000 יחידות בחמש שנים, ויש דזרבה נוספת למספר שנים.

מוצע שבכרמיאל, נצרת וצפת יופקע שטח גדול יותר מהמחשבה לגבי הבנייה במשך חמש שנים, מתוך הנחה שעלינו לתכנן את הישוב כולו ולא רק חלקו, ולא נוכל לעשות זאת בלי שהשטח יהיה בידנו, אם אנחנו אמנם מתכוונים להקדים תכנון לבנייה.

מגדל-העמק הגיעה לגבול בהתאם למה שתוכנן בזמנו. מי שנוסע בנצרת לחיפה יוכל לראות שהשטח מהכביש עד ליער נלפור בנוי כולו, ועלינו לפתח את מגדל-העמק צפונה. כאן יש בעיות קרקע בגלל עובדות שנקבעו בזמנו, בגלל כוונות טובות. לדוגמה: מפעל ביילית הוקם ונותן פרנסה ותעסוקה, אלא שהוא בנוי בצורה כזו שאין אלא לבנות מסביב לו את התכנון, עם המגבלות שהבניין יוצר. הכביש החדש אשר מהבר את חיפה עם נצרת וטבריה עובר צפונה ובדעתנו לפתח את מגדל-העמק בין הכביש החדש והכביש הזה. ניתן להוסיף 1500 יחידות ללא בעיות, ואם רצוננו להמשיך את הפיתוח - יש שטח של 420 דונם פלחה ומטעים, ששייך לכפר-יהושע, ויש שטח של 2000 דונם אדמת טרשים שבזמנו נמסר לכפר יפיע, על-ידי הנציב העליון, ושלדעתי צריך יהיה להפקיעו לפיתוח של מגדל-העמק.

התכנית שלנו היא להוסיף למגדל-העמק 4500 יחידות, ש-3000 מהן תיבנה בארבע שנים, לעומת 1100 בארבע השנים הקודמות, דהיינו להרחיב את הבנייה בפעמיים וחצי.

אשר לטבריה: אני סבור שהבעיה העיקרית שלנו היא לחבר את העיר הקיימת עם העיר העילית. טבריה נבנתה חלקים חלקים, העיר התחתית לחוד וקרית-שמואל לחוד, ואחד-כך נבנו שכונות בצד דרום ולמעלה נבנתה טבריה עילית. מכל אלה צריך ליצור שלמות אחת ותכנון אחד. אין לנו בעיות של קרקע, אלא בעיקר בעיות של פינויים, ואז אפשר יהיה להוסיף 4500 יחידות - 3000 מהן בארבע שנים, לעומת 1500 יחידות בארבע השנים הקודמות, דהיינו פי שניים.

ידוע לי שהיתה תכנית שהוועדה תבקר בבית-שאן, ואני ממליץ לבצעה. כדאי שתראו כיצד עיר שהיתה ידועה בחסרונותיה תושביה הולכים ומתעוררים, מתאוששים ומתעוררים תודות למנהיגות מקומית טובה. גם כאן יש צורך בפינויים. אנחנו יכולים לבנות כאן 2000 יחידות מהן במשך ארבע שנים - 1600, פני שנים יותר משנבנה בעבר בתקופה כזו. זה משלים כמעט במלואו את פיתוח העיירה הקיימת, מלבד מה שניתן לפתח על-ידי שיקום של שכונות בפנים. 500 יחידות אפשר לבנות על-ידי פינוי, אם נרצה להגדיל את העיר מעבר לזה.

ל. דיציאן: כמה תושבים תסנה בית-שאן?

שר השיכון א. עופר: אין לי נתונים על כך.

הבעיה של עפולה גם היא להביא למכנה משותף את כל מה שנבנה, דהיינו לחבר את העיר התחתית, בינה לבין עצמה, ולחבר את העיר התחתית עם עפולה, כדי שיהיה לעיר כח משיכה. יש במקום מחנות צבא שצריך לפנותם כדי לבנות מוסדות ציבור, ומדובר גם על פגיעה בקרקע חקלאית. צריך להפקיע 200 דונם של חלקות קרקע של יהודים, ולשנות יעוד של 300 דונם. אחרי כל מה שנעשה יש כיום במקום שתי ערים עם אוכלוסיה לא ממוזגת וללא כח משיכה. ידוע לי שיש השואלים מדוע לא לחבר באמצעות פארק רבותי, בפארק אפשר לטייל, אבל הוא לא "השעון של מוגרבי", הוא לא מקום שהחבר'ה רואים אותו כמקום מפגש. מקום מפגש כזה הוא מקום מרכזי שיש בו מרכז מסחרי, בתי-קפה, קולנוע, מסעדות וכו'. אם נקבע שני מרכזים כאלה - תהיינה שתי ערים ולכל אחת מהן בעיות שלה. רק על-ידי חיבור שתי הערים נהפוך אותן לעיר אחת.

ובאשר לעפולה: אפילו פוגעים בשטח של 100 - 200 דונם לצרכי פיתוח עירוני, אני חושב שחובה לעשות זאת.

אעבור לישובי הגליל המערבי. את הישוב הקיים במעלות אנחנו מציעים להפוך לשכונה של מעלות החדשה. אני סבור שצריך יהיה לגבות מסים ממי שירצה לעבור לגור במעלות. אני משוכנע שאם נבנה כיאות את העיר החדשה על שכונותיה החדשות, לא תהיה בעיה שאנשים לא ירצו לעבור ולגור בה. אנחנו רוצים לבנות מערבה, צפונה ומזרחה. בדרום - איזור התעשייה.

לדעתי, צריך לדבר על שתי ערים - מעלות ותדשיחה. תכניתנו היא לבנות במעלות 3000 יחידות דיור בארבע השנים הקרובות לעומת 300 שנבנו בארבע השנים הקודמות, דהיינו פי עשרה.

יש להשלים את פיתוחה של שלומי. בצד דרום יש מקום לבנות כ-1000 יחידות, ולשם כך יהיה צורך לטפל בפינויים. כן צריך להמשיך את הפיתוח צפונה לכביש, שבחלקו הוא אמנם איזור תעשייה אבל ניתן לפתח שם שכונה של 1500 יחידות. לדעתי, צריך להפוך את שלומי לישוב של 5000 - 6000 תושבים. אנחנו מציעים להוסיף לשלומי 2500 יחידות, זה אחוז ניכר בהשוואה לעבר, שלא בנו שם דבר.

ס. גז:
האם ישוב זה יגיע לעצמאות ולא יהיה תלוי בנהריה?

שר השיכון א. עופר:
אינני רואה כל אסון אפילו הוא תלוי בנהריה. הרצליה תלויה בתל-אביב ואין בכך כל דע.

אשר לנהריה: אנחנו מוגבלים בצד צפון. במערב - הים, ובמזרח - שטחים חקלאיים. המקום היחיד לפיתוח הוא הצד הדרומי, ושם צריך להפקיע שטחים, ברובם שייכים ליהודים וחלק קטן שייך לבהאים. צריך יהיה להגיע אתם להסדר, וצריך למצוא לכך את האיש המתאים. ההצעה היא לבנות בנהריה 3000 יחידות דיור בארבע השנים הקרובות, ופירוש הדבר הכפלה בהשוואה לשנים הקודמות.

לנהריה כח משיכה ופיתוח חשוב גם לפיתוחן של מעלות ושלומי.

המצב הקשה ביותר הוא בעכו, שבה קיימת גם בעיה של ישוב מעורב, יהודי וערבי. בעכו יש מגבלה בשני כיוונים: במערב - הים, ובדרום - העיר העתיקה והאיזור ההולך ומצטמצם ממסילת הברזל עד לחוד. בצד מזרח - ישובים חקלאיים. בין החלק המערבי והחלק המזרחי, לכיוון צפון - שני מוסדות: יד נתן ועתידות. המצב כיום הוא שאנחנו בונים את היחידות האחרונות שניתן לבנות בעכו, ואם לא יימצאו יעדים נוספים - הרי התמונה היא שעכו הגיעה לגבול פיתוחה.

קיים השטח המרכזי, אשר מחבר את שני חלקי עכו - צפונה בהמשך לעיר העתיקה, ומזרחה מעבר לשטחים, מגבעת נפוליאון צפונה. גם בשטח הצפוני, שהוא בתוך האיזור המוניציפלי, נתנו למוסד יד נתן לעבר שטחים, והם מעבדים שם פלחה. אם לא נקבל את השטח של 130 דונם אלה בשנת 1975, לא יהיה מה לעשות בעכו. בגבעת-נפוליאון אפשר לבנות 500 יחידות, אלא שזה מחייב 170 פינויים. בשכונת דבורה, שהיא חלק מהשיכונים המזרחיים, אפשר לבנות 2000 יחידות, אבל לשם כך צריך לפנות 500 משפחות, וזה לא קל. בשכונה המזרחית צריך לקבל שטח של 250 דונם, המוחזקים על-ידי קיבוץ שמת. זו קרקע לא מעובדת, אבל הקיבוץ מחזיק בשטח. העיקר הוא השטח המרכזי של 500 דונם. אנחנו לא מציעים לחסל את יד-נתן, אלא אנחנו אומרים שיהיה קיים מוסד עם 300 - 400 דונם והיתר יועבר לעכו, דהיינו 500 מתוך 1000 דונם.

לדעתנו צריך לבנות בעכו 6500, ובארבע שנים - 4200, ובנינו בעכו לא מעט - 1700, ובכל-זאת אנחנו מציעים להגדיל את הבנייה בפעמיים וחצי. כל זה מותנה באישור התכנית.

מאחר שהתכנית היא עירונית, לא דיברתי
לא על תוספת של התיישבות ולא על מושבים תעשייתיים - בנושא זה יש עדיין
ויכוח, ואינני נכנס גם לבעיה של הכפרים הערביים. אבל יש בעיה של
אוכלוסיה ערבית עירונית בגליל - בצרת, עכו, שפועם - ואוכלוסיה הנפלטת
מן הכפרים.

אינני מצדד בהגברת המעורבות. אני
בעד זה שיהודים וערבים יחיו זה לצד זה אבל לא ביחד. בדקתי את התכניות
השונות במשרדי הממשלה השונים ונסיתי להעלות את הדברים על הנייר. דאיתי
שיש רעיון לפתח את מכר, מזרחה לעכו, שם יש שטח מעובד באופן אקסטנסיבי.
הטענה היתה שהעיר העתיקה מלאה ואם לא ניתן מוצא - הערבים יתחילו לרכוש
דירות בעכו היהודית, תופעה, שאנכי, כבר קיימת. לכן המוצא הוא לבנות את
העיר הזאת ולתת בכך מוצא לאוכלוסיה שתגור כאן ותוכל להגיע למקומות
העבודה שמחוץ לעיר. לכן הכנסנו לתכנית את הכפר מכר, ובדעתנו לבנות
1500 יחידות דירור במסגרת זו.

ידוע לי שבנושא זה של הערבים יש
רעיונות שונים, יש מי שמציע להקים שכונות ערביות בחיפה, אבל אני
מציע שעל כך גרונן בנפרד.

ידוע לי שכאשר אני מעלה את התכנית
במרוכז, עם כל הבעיות, תבואנה עלי צרות מכל הצדדים. כשאני מדבר על
קיבוץ שמדת - אני מעלה עלי את חמתו של הקיבוץ הארצי; כשאני מדבר על
הפקעה בצפת - מדובר על יורשים של חלקות קטנות ובוודאי תועלנה הצעות
לסדר-היום בכנסת. ובכל-זאת, העליתי את התכנית במרוכז מפני שיש הכרח
להעלות את הכל ולהסיק את המסקנות.

עד כה עשינו דברים גדולים, אלא מה
היה הקסדו? לא היה תכנון אלא היתה בנייה של 100 בתים, ואחד-כך
התברר שבתים אלה נבנו ללא בנין לבית-ספר, וללא מוסדות הכדשים. אנשים
לא אהבו את המקום שגרו בו, והוציאו דיבתו רעה. כאשר עיבדנו את התכנית
המוצעת דאינו עצמנו כאילו אנחנו גרים בכל מקום וכיצד היינו רוצים שהוא
ייראה.

נפגשנו עם ראשי הערים והעיריות, והם
מקבלים את התכנית כמוצע. למדנו מהם את הבעיות של כל מקום ונטינו
לפתור אותן באמצעות התכנית הזאת. אינני חושב שאנחנו פוגעים כאן
ב"פרות קדושות".

כיצד נבצע את התכנית? קודם כל
צריכה להיות החלטה לביצועה, ואולי יהיה צורך לחוקק חוקים. בעולם
הדמוקרטי-הקפיטליסטי-הליברלי, אם ממשלה או עיריה מחליטים לשקם
איזור מסויים, עוברת שנה עד שהקרקע עומדת וזמינה, אצלנו כידוע
המצב שונה. אני מאמין שבעבודה נכונה בריכוז אפשר לעשות יותר משעושים.
אצלנו יש צרה נוספת: מהנדסים אינם ששים לעבודה בוועדות המחוזיות
בשכר המוצע להם. בעירית תל-אביב, למשל, מונחים 3000 היקים ואין מי
שמטפל בהם.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: יש מהנדסים מחוסרי עבודה.

שר השיכון א. עופר: הם אינם פונטים. יש לי הצעה בענין זה.

אבל לענין שלנו: לביצוע צריכה לבוא
החלטה, ואולי אפילו חקיקה מתאימה. אם תהיה החלטה נראה לי שאנחנו
יכולים לדחוף לפיתוח הגליל, וניתן לו עדיפות על-ידי-כך שלא ניתן
למקום אחר, אבל יחד עם זה צריך ליצור כח משיכה לערים ולעיריות:
צריך שהתכנון יהיה יפה, שיהיו בערים ובעיריות מקומות בידור, אפשרויות
חינוך, וכו'. אם למקומות השונים לא יהיה כח משיכה - אנחנו לא נוכל
לדחוף לפיתוחם.

אשר למושבות הוותיקות. הצעתי לוועדת
השרים לעניני כלכלה שתיבחר ועדה שתקבע מה סוגו של כל מקום כזה, קיבוץ,
מושבה, מושב וכו'.

בני שליטא, למשל, רוצה להפוך את
מנהטיה לעיר, אבל תושבי המקום מעוניינים לעבוד בחקלאות ומתנגדים להפכו
לעיר.

ל. דיציאן: יש שם זוגות צעירים.

שר השיכון א. עופר: פותרים את בעיותיהם.

אני סבור שקודם כל צריך להגדיר
מהי המסגרת של הישובים האלה. בדרך-כלל מדובר כאן על ארמות פרטיות,
יש שהבעלים אינם מתגוררים במקום ולפעמים אפילו אינם נמצאים בארץ.
בדרך-כלל יש במקומות אלה גם בעיות בטחון.

אם כן, כהתאם להצעת נבחרה ועדה
אשר תגדיר את סוג הישובים, ובמסגרת זו יהיה עלינו למצוא פתרון.
הצדה היא, כפי שהגדירה היושבת-ראש, שישובים אלה הם ללא "אבא", הם אינם
שייכים לתנועה ההתיישבותית. ראש-הממשלה הבטיח שימצא להם פתרון מיוחד.

יש אצלנו אגף לבנייה כפרית, אבל
מטולה איננה מוכנה להיכלל במסגרת זו. התושבים צריכים להחליט באיזו
מסגרת הם רוצים. נכון שביחס לישובים הוותיקים בגליל היתה הזנחה והגענו
כיום למצב בלתי נסבל.

בתכנית מצויינים מספרים כוללים
בלבד, כי לא יכולתי לקבוע אופיים של המקומות השונים. אני מקווה שענין
זה ימצא את טיפולו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: בישיבה הקודמת דצו בשאלה כיצד

למשוך תושבים מהמרכז לאיזורי
הפיתוח. במשרד העבודה ישנה יחידה שתפקידה לעודד משפחות לעבור ממרכז
הארץ לאיזורי הפיתוח. אני מציע שנציג משרד העבודה ישכילו אותנו
בנקודה זו.

מ. כהן: לפני כן אנקש להעיר באזני שר-השיכון.

שלשום שמענו בוועדה את שר-המסחר
והתעשייה, ועזבתי את הישיבה ברוח נכאה. אחרי ששמעתי היום את שר-השיכון
אני אופטימי יותר, אבל ברור שבבניית דירות אין די, ויש צורך גם בתעסוקה.

שר השיכון א. עופר: ידוע לי שבמשרד המסחר והתעשייה ישנה

הסכמה עקרונית לתכנית שלנו. ידוע
לאנשי המשרד שיהיה עליהם למצוא מקומות תעסוקה לתושבי המקומות בגליל.
מדובר על איתור שטחים מרכזיים, בין הערים, לתעשייה.

אני מאמין שאם נתאחד מסביב לענין

זה ונעשה מאמץ משותף, ואולי אפילו תהיה חקיקה, אין סיבה שלא נצליח
לבצע את הדברים. אם יינתנו בידינו הכלים התחיקתיים, אני יודע שיש יכולת
פיסית כדי לבצע את התכנית. היתה תקופה שעשינו במדינה מבצעי פיתוח בקצב
הרבה יותר גדול, ואין כל סיבה מדוע לא נחזור לקצב פיתוח ותנופה כפי
שעשינו בעבר, כפי שהדברים נעשו בזמנו של אשכול המנוח בהתיישבות חקלאית
וכפי שהם נעשו בשטח התעשייה.

מר שארף: כדי להעביר משפחה ישראלית לעיר

פיתוח חובה להציע לה בעת ובעונה
אחת דיור, תעסוקה, ותנאים חברתיים מינימליים שימשכו אותנו. עד כה לא
היו בידינו התנאים האלה במידה מספקת, ובשנים האחרונות צואר הבקבוק
הוא הדיור.

א. ליון: האם אתה מדבר על דיור או על דיור

במחיר סביר?

מר שארף: אני מדבר על דיור, אינני מדבר על

דיור במחיר סביר, כי במקומות שצריך -
הדיור הוא במחיר סביר. איש לא יוכל להסביר מדוע במעלות ובשלומי לא הוסיפו
דירות. אין הסבר מדוע בנצרת עילית בנו הרבה ובמעלות לא בנו ולא כלום.

כדי להביא לשינוי משמעותי לעיר פיתוח, חשוב להעביר אליה אנשים רבים בעת ובעונה אחת. אנחנו מניחים ששינוי כזה יכול לבוא בשלב ראשון, אפילו בהנחה שיש עליה גדולה, רק על-ידי ישראלים. אני יכול לציין בסיפוק רב שיש לנו יותר מועמדים ישראלים להעברה לערי פיתוח מן האפשרויות העומדות לרשותנו. יש מאות הסבוקים לעבור למצפה-דמון. בקרב הזוגות הצעירים יש משהו מעבר לחומרות המקובלת, אלא שלצערי אין אנחנו מצילים זאת.

בחדנו בשבע ערים חלשות שבנונתנו להביא לשם שינוי משמעותי, ישנה מחשבה לארגן קבוצות של מיטב הנוער הישראלי, ונעשים צעדים בכיוון זה. מתוך שבע הערים נמצאות חמש בצליל - קרית-סמונה, חצור, מעלות, שלומי ובית-שאן. השתיים האחרות - מצפה-דמון וירוחם.

לפי הערכת, במצב הנוכחי אין למדינת-ישראל כח לטפל בשבע ערים אלה בעת ובעונה אחת, כדי להביא בהן שינוי משמעותי. לכן רצוננו להתרכז בשתי ערים: קרית-סמונה ומצפה-דמון - שיש וירות, אפשרויות תעסוקה ונכונות לקלוט אנשים. ואמנם, אנחנו מטפלים בשתי ערים אלה בצורה מסיבית. התכניות הן צנועות, אבל צריך לתת תנופה.

היו"ד ש. ארבל-אלמזלינו: כמה אנשים אתם מתכננים להעביר?

מר שארף: לקרית-סמונה יש בדעתנו להעביר 500 - 600 משפחות, ולמצפה דמון - 300 משפחות בשנתיים הקרובות. מתכננים עכשיו תעשייה ושירותים, ולדעתי התכנית הזאת ניתנת לביצוע.

כשמדובר על סיוע לערים אלה צריך להיות ברור שחובה עלינו לסייע לבעלי מקצועות חיוניים לבוא ולהתיישב בהם. אם, לדוגמה, מפעל בנצרת עילית זקוק למהנדס, הוא משלם לו שכר עבודה גבוה ומאפשר לו לגור בחיפה. ואמנם, מספר האנשים שאינם גרים בערי פיתוח, אם כי הם עובדים בהם, הוא גדול מהרצוי וזו בעיה חמורה מפני שבמצב כזה אי-אפשר לתת לעיר תפנית חברתית. רוב האליטה אינם תושבי המקום. הסורים והמנהלים בשלומי ובמעלות, וכן אנשי הצווארון הלבן אינם מתגוררים בעיר הפיתוח שבהם הם עובדים. אותו מצב לגבי חצור. גם במגדל-העמק עדיין מתגוררים רבים מן העובדים במקום מחוץ למגדל-העמק, בגלל מחסור בדיוור במקום. ואותו מצב בבית-שאן. ובעכו זו בעיה קריטית. המסימה הראשונה שלנו היא להחזיר לעכו את אלה שעזבו אותה אבל עובדים בה.

דבר נוסף שרצוננו לעשות: להביא בעלי מקצוע חיוניים לערים החלשות, כגון: מורים, עובדים סוציאליים וכו'. למשרד הסעד יש משרות פנויות בתפקידים קריטיים ואין להם במקומות האלה עובדים סוציאליים, עובדים קהילתיים, אנשים לטיפול בנוער עזוב וכו'. יש מערכת של תמריצים למשיכת אנשים כאלה, להערכתם היא איננה מספקת אבל אין ספק שיש בה כדי למשוך. היינו רוצים לטפל בכל ערי הפיתוח ולסייע לכך שהעובדים במקום גם יתגוררו בו. לירוחם, לדוגמה, מגיעים אנשים רבים מנאר-שבע ומדיפונה. מפעל טמפו בירוחם מוכן לסייע לאנשים לגור מחוץ למקום ובלבד שיבואו לעבוד במפעל.

ועוד נקודה: אינני יודע כיצד תשפיע התכנית הכלכלית על ערי הפיתוח. במיתון, הישובים הנפגעים הם ערי הפיתוח. אנחנו מקווים שהפעם זה לא יקרה, כי אם יהיה חוסר עבודה בערי הפיתוח לא רק שיהיה בכך כדי למנוע מאנשים לבוא אליהן, אלא יגרום לעזיבה.

בשנה האחרונה עלה במידה ניכרת מספר המתיישבים בקיבוצים בהשוואה לעבר, אבל אנשי הקיבוצים טוענים שחטרות להם וירות לקליטה.

א. גיבלבר: נדמה לי שעלי לבקש סליחתם של חברי הוועדה על שבכל ישיבה אני הראשון הדורש יתר

מעורבות.

יבורך שר-השיכון על התכנית הכללית והנועזת שהגיש לממשלה, ויבורך על כך שהגליל תופס בה מקום מרכזי, כדי לתקן מה שעוות במשך שנים רבות, והאשמה בעניין זה מוטלת על כולנו, שלא הפננו תשומת לב ושלא לחצנו על הממשלה שלא פעלה כפי שצריכה היתה לפעול.

אני רואה כמה נקודות תורפה בתכנית הזאת במה שמוצע לגבי הגליל, ואולי גם לגבי הנגב, אבל אני מבקש שהדיון הפעם יהיה על הגליל.

בתכנית המוצעת מדובר על תוספת בנייה במרכז הארץ, ולפיכך אין אנחנו יוצרים מצוקת דיור במרכז, וזה בשעה שהמרכז צפוף עד כדי מחנק. מחפשים שטח לבתי-עלמין - אבל מוסיפים שטחים לבנייה. כידוע, יש תכנית להקים ישוב של 80 אלף נפש בחולות ראשון-לציון.

הגליל הוא פרובלמטי, ושמענו על כך גם מהשר בר-לב וגם מגורמים אחרים, והכל עדיין בגדר תכנית בלבד. הייתי בצפת, ובינתיים אין בונים שם ולא כלום ועד שיסתיימו התכניות והפקעת הקרקע תחלוף בוודאי שנה. הכל עדיין בגדר של שירה לעתיד. כיצד נתגבר על המשימה הזאת שהיא משותפת לכולנו?

שר השיכון א. עופר: האם אתה מציע לבנות צריפים?

א. גיבלבר: עולים שוכנו ב-8000 דירות במרכז, שליש מהעולים פונים למרכז. אני טוען שאנחנו מוכרחים להיות נועזים בעניין זה ולהחליט שאין לשלוח עוד עולים למרכז, כי יש בכך גם משום חטא למרכז הארץ, שם יש אוכלוסיה בצפיפות של מעל ל-5000 נפש על קמ"ר, בסביבות תל-אביב.

אני חוזר ושואל: מה יהיה בצפת? התכנית המוצעת מושוות לתקופה של ארבע שנים קודמות, וקל להגיד שפה או שם מוצע להרחיב את הבנייה ולהגדילה פי ארבע או פי מאה אם בשנים עברו היה אפשר, ומאפס קל להכפיל ולהשליש. במרכז מדובר על הגדלה בפעם וחצי, וזה בוודאי יבוצע, בשעה שיש ספק אם גם בגליל יבוצעו הפרויטים המצויינים בתכנית, כי שם יש בעיות.

לדעתי, צריך ליצור מצוקה גדולה ונועזת במרכז.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מצוקה במרכז ורווחה במקומות אחרים.

א. גיבלבר: כמובן. קודם כל ליצור מצוקת דיור במרכז. לגבי שכונות עוני - טאבו. לגבי זוגות צעירים - רבע, ולעולים - כמעט אפס. לא יותר עולים למרכז. אז אני רואה סיכוי שנתגבר על המשימה וצפתור את הנעיה. אז יהיה פרי לעבודתם של האנשים ממשרד העבודה.

התכנית נראית כאילו בסדר, אבל מבחינת הביצוע נראה לי שאין בה כדי לשנות דבר. התכנית היא אטום נועזת, אבל צריך להעיז בכיוון של צמצום במרכז.

ד. גז: מדענין לשמוע על התכנית שהביא לפנינו שר-השיכון, ואני מברכת אותו על התכנית היפה שיכולה להביא ליהוד הגליל ולאכלוסו, אלא שהדברים יכולים להעשות, כפי שמציין חבר-הכנסת גיבלבר, על-ידי כך שתוקפא הבנייה במרכז הארץ - לא חולות ראשון-לציון, לא בת-ים, לא חולון, לא תכנית "ל" - להקפיא את הבנייה במרכז.

בעולם יש שנוודים מארץ לארץ כדי למצוא תעסוקה, האם במדינת-ישראל אי-אפשר ליצור, בצורה מלאכותית, קשיים במרכז הארץ על-מנת למשוך את הצעירים לעיירות הפיתוח כדי שישתכנו במקומות שאנחנו מעוניינים באכלוסם? זה ניתן להעשות על-ידי חזון, וכמו שעשו הקודמים כן יעשו הנוכחים כאן, השייכים לאותה אמסולה. אני מאמינה ומעדיפה לראות את "מחצית הכוס המלאה" ולא את המחצית הריקה, כי המחצית המלאה נותנת לי כח לחיות.

ל. דיציאן: דובר על הפניית עולים למרכז. העולים שהגיעו ארצה בעבר לא היו כל כך מפונקים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אנחנו פינקנו את העולים.

הדברים תלויים בנו. חבל על השנים שעברו
ללא עשייה מספקת, אני חוששת להגיד שזו

פ. גז:

בכיה לדורות.

אני מחייבת את הצעתו של שר-השיכון ליצור
מקומות מרכזיים כטו בעיר גדולה. פריז, למשל, המונה תשעה מיליון נפש,
אין אתה יכול לציין מה המרכז בה. אין מרכז עיר, אלא כל מקום הוא נבחינת
מרכז העיר. שר-השיכון צודק בעמדתו שיש להפוך את צפת למקום מושך, כדי
לסנוע נדידה ונסיעה לתל-אביב. צריך לעשות בצפת מה שנעשה בשדה-בוקר
ובנאר-שבוע, ותהיה בכך תשובה לאכלוס הגליל.

אני מאחלת לשר-השיכון שיהיה היוזם גם
לתכנית של פתחת דפיח ויסימת, שגם שם תקום עיר גדולה ויתפתח ישוב יפה
כמהרה בימינו.

ושוב, ברכתי לתכנית המרוסמת את הרוח,
והלוואי ותתגשם כולה ואפילו מעל ומעבר למצויין בה.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
בישיבות הקודמות נשאלה כאן השאלה - האם
צריך לקום גוף מתאם לגורמים השונים
העוסקים בפיתוח הגליל, או שקיים גוף כמו ועדת המנכ"לים וועדת השרים
לערי הפיתוח. הועלה גם הרעיון שצריך להיות גוף, לא ממסלתי, שיקשר את
הדברים וידחוף את הביצוע.

האם התכנית המוצעת, שאנחנו מעדיכים אותה,
כוללת אותם שירותים שחייבים להיות בכל שכונות?

שר-השיכון א. עופר:
כיום בונים שכונות מפותחות עם מוסדות
ציבור.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
התכנית הזאת הוכנה לפני שהוכרז על התכנית
הכלכלית, כיצד תשפיע התכנית הכלכלית
הקצב יהיה איטי יותר והשלבים של תכניות
על הביצוע של שלבי השיכון? האם
הבנייה יימשכו יותר מחמש שנים?

א. לינ:
יושבת-ראש הוועדה הקלה על מלאכתי - היא
שאלה אותן שאלות שרציתי לשאול.

לעתים קרובות, כשאני שומע שיחות והערות
על אובדן שנים יקרות שבהן לא עשינו די, אני עופר בפני וילמה. אנחנו
כולנו נמצאים בפני הכרעה מה עדיף על מה? משטר שבכווח, על-ידי פקודה,
להעביר אוכלוסיה ממקום למקום, ליצור באופן מלאכותי נדידת אוכלוסין,
משטר שיוצר אפליקציות לא-רצויות, או משטר שאנחנו בחרנו בו, אשר מחייב
אחריות ציבורית קולקטיביות, שתוכל לבצע את המשימות שאנחנו מעמידים
לפנינו.

שר-השיכון העלה את תכניתו כדי להזיז
גלגלים, והצביע על קשיים. השאלה, באיזו מידה אנחנו, כוועדת-העבודה,
נוכל להעניק גיבוי או להיות גורם יוזם כדי שאכלוס הגליל יצטרף
קדימה. לא יתכן שנמשיך לדבר, שתעבורנה שנים, מפני שנכוננו לקבוצות
לחץ של מרכז הארץ ועל-ידי כך מנענו הפניית אוכלוסיה לגליל.

אני מזדהה לחלוטין עם דבריהם של
חברת-הכנסת מטילדה גז וחבר-הכנסת אנדרה גיבלבר. בלי יצירה של מצב
מלאכותי שיעודד הגירה של אוכלוסיה ממרכז לצפון - לא נבצע את המשימה.

היום המצב הוא שגם במערך וגם בליכוד,
בכל אחת מן המפלגות האלה יש קבוצות לחץ שכאשר מדברים על טכנות עוני
מדברים בנושמה אחת על חולות ראשון-לציון. אני כופר בהלך-מחשבה כזה.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
ומי יהיה ערב ששיכונים אלה אמנם יינתנו
לתושבי משכנות העונים?

א. ל"ו:

בוודאי אין אפשרות להבטיח זאת. אני רואה ספסרות בקרקעות במסורה של פתרון

הבעיה של מסכנות עוני.

אני מבין שהשר נלחץ על-ידי ראשי הערים במרכז הארץ וחולות ראשון-לציון נראים כפתרון. אני סבור ששר-השיכון חייב להיות חלוץ של מאבק ציבורי במפלגתו, ואנו אתו במפלגותינו, כדי לא להכנע לקבוצות לחץ במרכז הארץ.

אני זוכר כאשר לוי אשכול ז"ל קרא להקמת כדמיאל. הנימוק נגד הפקעת קרקעות היה מחירים בלתי-סבירים. כאשר אנחנו מדברים היום על הפקעה, צריך להתייחס למחירים הריאליים כדי לעבור מכשול וכדי מלכתחילה לא להציב מכשולים מדיניים וכו'.

אשר למחירי הדירות בגליל: ידוע לי שיש נכונות מצד צעירים באיזור חיפה לעבור לגליל, אבל כשהם באים לבחון מה מחירה של דירה בכדמיאל או בצפת מסתבר שהיא יקרה יותר מאשר בחיפה. יתר על כן, אפילו היינו פותרים את שאלת המחירים עוד היתה עומדת לפנינו הבעיה של משך זמן הבינוי. שר-השיכון סיפר לי כי בסינגפור בונים דירה במשך ארבעה חודשים, מדוע אצלנו צריכה בניית דירה להמשך שנים? אם היינו מתגברים על בעיה זו, היו אלפי צעירים פונים לעיירות פיתוח. אין לי ספק שענין זה של משך תקופת הבנייה צריך למצוא את פתרונו.

שר-השיכון ציין בדבריו את התופעה של קניית דירות מיהודים על-ידי ערבים, ואני קושר דברים אלה עם ידיעה שהגיעה מוועידת דאבאט. קראתי גם את נאומו של ערפאת, ויש קשר בין הדברים.

בין ההחלטות הלא-סודיות מדובר על קרן-קיימת, קרן לרכישת דירות בטושות ב"פלשתינה הכבושה", ושיקום יהודים שיאותו להגר מ"פלשתינה הכבושה" לארצות מוצאם. זו קרן של מיליארד דולר, וכשאני רואה גרעין כזה של גרמניה בזכרון-יעקב, אני צריך להיות תמים כדי לחשוב שזו קרן של תודמים תמימים.

אני ממליץ שהתנועה הציונית תפקח עיניה ותראה באיזו מערכה היא נתונה.

לאחרונה שמעתי, שבניגוד גמור לטזה שהיתה קיימת בעבר, ושהייתי שותף לה בוועדות כשרובר על עכו ועל שיכונים במכר, יש ערעור על ההצעות האלה והועלתה הצעה להעביר אוכלוסייה ערבית לחיפה. הנסיון שלנו הוכיח, שאפילו נבנה דירות לערבים בחיפה, הם ימשיכו לגור בגליל ויחזיקו את דירותיהם בחיפה. אני שולל הקמת שיכונים בריכוזי גיטאות למיעוטים בחיפה. אני מחייב את התכנית של הקמת שיכון במכר ובשפרעם, ואין צורך להוסיף שגיאה על השגיאות שנעשו.

י.ז. אמ"ד:

רבותי, לדעתי לא מספיק לכנות דירות באיזורי הפיתוח, ואפילו בסיפוק תעסוקה לא די. גניח לדגוע ששני אלמנטים אלה מצאו את פתרונם, האם יש בכוונתם להביא לזרם של עולים, צעירים ומשפחות מבוססות שיעזבו את המרכז ויעברו לגליל ולנגב? הבעיה היא הרבה יותר עמוקה ואינני משתחרר ממעשה שהייתי עד לו בשנת 1967. עמדנו אז בקשר עם זוג הורים שצריכים היו ללמד בבית-הספר התיכון המקיף בדימונה. בתקיים ראיון כדי לסכם את הדברים, גסתיימו והוסכמו גם הפרטים בקשר לזירה, תמדיצים וכו'. כשעמדנו לחתום על ההסכם נשאלתי על-ידי האם: האם יש לכם קונסרבטוריון בדימונה? תשובתי היתה שלילית, ותגובתה: כל מה שנעשה עד כה בטל, מפני שיש לנו בת בגיל 14, גאונית בנגינה, ואין אנחנו רוצים לוותר על לימודיה בשטח זה. באתי, לאחר אותו מקרה, אל אחד השרים בממשלת ישראל ושאלתי אותו אם אנחנו לא צריכים שיהיה אצלנו קונסרבטוריון והוא השיב: מה פתאום לבזבז כספים? כל עוד זו תדמיתם של ערי הפיתוח - הם לא ימשיכו משפחות מבוססות. הנושא החברתי הוא חשוב, הנושא החינוכי עוד יותר חשוב מפני שאנחנו נתקלים במורים, במורות, במהנדסים, ברופאים האורזים את חפציהם ועוזבים את המקום כשהבן או הבת שלהם מגיעים לגיל הגן. ורבותי, זה לא רק קונסרבטוריון, אלא גם ספרייה גדולה, מדכז פדגוגי שמורים יוכלו להשתלם בו, מגדשי משחקים, בדיקות שחיה, מופעי תרבות וכו'. כל הדברים האלה צריכים להיות גם באיזורי פיתוח. תעסוקה ודירור עדיין אין בהם כדי למשוך. כולנו עובדים בשביל ילדינו שלא יהיו שואבי מים וחוטבי עצים, ואנחנו מבקשים לתת להם את המקסימום.

עכשיו יש לנו תכנית, ועובדה זו כשלעצמה חשובה, כי יש תכנית שאפשר לדבר עליה, לנתח אותה, לקצצה או להוסיף עליה.

לדעתי, ממשלת-ישראל חייבת להיות לא-פופולרית כשהיא באה להתוות תכניות שיכון, ואני מקווה שהעם יקבל זאת בשמחה. ברצועת החוף הדירות לא תהיינה מסובסדות. דירות מסובסדות תהיינה רק בגליל ובדרום. יש לי ספק אפילו אם לגבי ירושלים צריך לתת סבסוד כל כך גדול. בירושלים ברכשות דירות גם על-ידי תושבים מחוץ-לארץ.

אני פונה לשר-השיכון, שיהיה ראשון החלוצים בסיכול התכנית בדבר הקמת עיר בחולות ראשון-לציון. אין שום צידוק ואין שום נימוק שדווקא משפחות כרוכות ילדים משכונות עוני תעבורנה לשם, ואם הן תעבורנה לשם תהיה זו קטסטרופה לאומית. צריך לפזר משפחות אלה בין האוכלוסיה הוותיקה, ואולי בצורה זו תהיה אינטגרציה פנימית. אם לא נקים את העיר בחולות ראשון-לציון, רבים יותר הסיכויים לפיתוחו ולישובו של הגליל.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אנחנו נאלצים להפסיק עכשיו את הישיבה. נמשיך ונדון בנושא זה בישיבה נוספת, והרשומים לדיון יהיו הראשונים שידברו בישיבה הבאה.

גם מהדברים שנשמעו היום נמצא שאנחנו מחייבים את התכנית המוצעת. אנחנו פונים לממשלה, באמצעותו של שר-השיכון, לזרז את הדיון בה ולהגיע להכרעה והחלטה. לאחר ההכרעה יתחיל שר-השיכון לפעול לזירוז ההליכים הדרושים, אפילו חקיקה, כדי שאפשר יהיה להניע את הבולדוזר הראשון שיעלה על השטח.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00.